

University of Gothenburg
Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet
Affärsjuridik och Innovationsrätt I, 30 H
Juridiska Institutionen

Kommentar till utkast av domskäl

NJA 2025 s.XXX (MÅL T XXXX-25)

ARTA EKMAN

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
SCHOOL OF BUSINESS, ECONOMICS AND LAW

Innehållsförteckning

ANALYS AV UTKAST TILL DOMSKÄL FRÅN JUSTITIESEKRETERAREN.....	2
1 DEN RÄTTSLIGA ARGUMENTATIONEN OM BÄTTRE RÄTT VID HÄVNING	2
2 HUVUDDRAG I JS LARSSONS ARGUMENTATION	3
3 SAKRÄTTSLIGT SKYDD VID IMMATERIALRÄTTSOVERLÅTELSE.....	3
3.1 FAKTISKA OCH OBLIGATIONSRÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER (P. 12–14).....	3
3.2 SAKRÄTTSLIG NORMBILDNING VID HÄVNING (P. 15–16).....	4
3.3 VÄRDEARGUMENTETS RÄCKVIDD OCH BEGRÄNSNING (P. 18).....	5
3.4 FÖRFOGANDEINVÄNDNINGEN OCH LÖSÖREANALOGIN (P. 19–20)	5
4 BÄTTRE RÄTT TILL FORMGIVNING OCH VARUMÄRKEN	7
4.1 FORMGIVNING – BÄTTRE RÄTT OCH LIKHETSKRAVET	7
4.2 VARUMÄRKE – SKILDA RÄTTSGRUNDER OCH EXTENSIV KVALIFICERING	8
4.3 AVSAKNADEN AV VÄRDEARGUMENT VID RÄTTIGHETSKONFLIKTER.....	8
5 SAMMANFATTANDE BEDÖMNING.....	9

Analys av utkast till domskäl från Justitiesekreteraren

1 Den rättsliga argumentationen om bättre rätt vid hävning

Mitt uppdrag som referent är att granska justitiesekreterare Lena Larssons förslag till dom avseende Mål T XXXX-25, rörande frågan om bättre rätt till kombinerade immateriella rättigheter vid hävning. Granskningen syftar till att analysera den argumentation som bär upp förslaget, i syfte att klarlägga varför justitiesekreteraren landar i de slutsatser som presenteras.

Analysen tar sin utgångspunkt i ett kritiskt systemorienterat perspektiv på immaterialrätt och sakrätt. I stället för att betrakta de immateriella rättigheterna i målet som isolerade rättsobjekt, analyseras argumentationen som en del av ett vidare normativt sammanhang där avtalsfrihet, sakrättsligt skydd och registreringsmekanismer samverkar och får betydelse för hur konkurrerande rättsanspråk ordnas. Obeståndet utgör i detta sammanhang inte ett självständigt analysobjekt, utan den situation i vilken sakrättens externa verkningar aktualiseras.

Utgångspunkten för analysen är att rättslig argumentation inte är neutral i sina konsekvenser. Även när domskälen formuleras i tekniskt präglade och till synes värdeneutrala termer, ger de uttryck för underliggande antaganden om hur rättigheter bör förstås, hur risk bör fördelas och vilka intressen som ges företräde när flera anspråk konkurrerar. I det aktuella förslaget aktualiseras detta särskilt genom samspelet mellan hävning, återgång och frågan om sakrättsligt skydd gentemot gäldenärens borgenärer.

En ytterligare utgångspunkt för analysen är att tvisten inte rör en enskild immateriell rättighet i isolation, utan flera rättigheter knutna till samma underliggande objekt och affärsrelation – PulseLoop-projektet. Patentansökan, upphovsrätten till programvara, formgivarätten och varumärkesrätten vilar på delvis olika rättsgrunder, skyddslogiker och sakrättsliga mekanismer. Detta skapar en särskild problematik: frågan gäller inte enbart om hävning kan få sakrättslig verkan, utan hur en sådan verkan bör bedömas när flera, normativt skilda rättigheter är sammanflätade kring samma projekt.¹ Analysen uppmärksammar därför hur domskälen hanterar denna mångfald av rättigheter och om de behandlas som funktionellt likvärdiga eller som distinkta rättspositioner.

Metodiskt genomförs analysen genom en strukturerad genomgång av domskälen, där argumentationen klassificeras utifrån sina huvudsakliga bärande element: faktapåståenden, normativa hänvisningar och underliggande värderingar.² Genom denna klassificering

---

¹ Ole-Andreas Rognstad, *Property Aspects of Intellectual Property* (2018), särskilt kap. 3 om IP:s struktur som rättsligt objekt.

² Claes Martinson, *The Norms, Facts and Values Method in Legal Analysis*, RRJ 2022

synliggörs mönster i hur slutsatserna legitimeras och vilka normativa val som ligger till grund för det rättsliga ställningstagandet.

Syftet är därmed inte att formulera ett alternativt domslut, utan att blottlägga den argumentativa logik och de systemeffekter som bär upp det domslut som kommer till uttryck i justitiesekreterare Lena Larssons utkast.

2 Huvuddrag i JS Larssons argumentation

Ett genomgående drag i domskälen är den tydligt objektsorienterade förståelsen av immaterialrätten. De aktuella rättigheterna behandlas i argumentationen i huvudsak som avgränsade rättsobjekt, jämförbara med traditionella förmögenhetsrättsliga tillgångar, vilka kan överlåtas, återgå och ges sakrättsligt skydd genom avtalsrättsliga mekanismer. Detta synsätt präglar såväl språkbruket som de analogier som används, särskilt i jämförelsen med lösöre och dess sakrättsliga behandling.

Genom denna objektslogik framstår immaterialrätterna som relativt frikopplade från de relationer och intressen som de samtidigt strukturerar på marknaden. Fokus riktas mot rättighetens formella tillhörighet snarare än mot de faktiska effekter som rätten att utesluta andra kan få för tredje man, borgenärskollektivet eller marknaden funktionssätt i stort. Denna förståelseram skapar en konsekvent och tekniskt sammanhållen argumentation, men innebär samtidigt att vissa potentiella spänningar, särskilt mellan sakrättsligt skydd, insolvensrättens kollektiva ordning och immaterialrättens funktion, inte ges ett uttalat utrymme i domskälen.

Det är även värt att notera att utkastet och omständigheterna som föranleder tvisten i viss uträkning speglar ett tidigare avgörande – NJA 2010 s.617 – Vari frågan rörde om en giltig hävning av en överlåtelse av patent leder till sakrättsligt skyddad återgång av patentet.

3 Sakrättsligt skydd vid immaterialrättsöverlåtelse

3.1 Faktiska och obligationsrättsliga utgångspunkter (p. 12–14)

Punkterna 1–11 i domskälen tjänar till att etablera bakgrunden till tvisten och klargöra parternas respektive positioner. Först därefter, från och med punkt 12, tar justitiesekreterare Larssons egen argumentation vid. I punkt 12 fastställs två centrala förhållanden i form av faktaargument: dels att avtalet mellan K.L. och Nordic utgör en överlåtelse av immateriella rättigheter, dels att det vid tidpunkten för hävningsförklaringen förelåg ett väsentligt betalningsdröjsmål. Dessa konstateranden utgör nödvändiga förutsättningar för den fortsatta rättsliga prövningen och framstår, mot bakgrund av parternas samstämmiga uppfattning, som ostridiga och välgrundade.

I punkt 13 klargörs vidare att hävningen ska anses obligationsrättsligt giltig samt att detta inte heller är föremål för tvist mellan parterna. Genom denna struktur etableras ett sakligt och

obligationsrättsligt underlag, vilket möjliggör att den i punkt 14 formulerade huvudfrågan – huruvida hävningen även medför sakrättslig verkan mot konkursboet – kan introduceras utan att dess förutsättningar behöver problematiseras ytterligare. I det följande skiftar analysen därmed från etableringen av förutsättningar till frågan om hur domskälen normativt motiverar att hävningen tillerkänns sakrättslig verkan.

3.2 Sakrättslig normbildning vid hävning (p. 15–16)

I punkt 15 presenteras den norm som blir avgörande för lösningen av denna fråga. Här anges att sakrättsligt skydd för immateriella rättigheter i svensk rätt normalt uppkommer redan genom avtalet. Normen kompletteras med ett värdeargument som tar sikte på immateriella rättigheters särskilda karaktär, i det att de varken kan traderas i fysisk mening eller är knutna till någon tredje mans prestation som kan denuntieras. Detta resonemang ligger i linje med vad som ofta uppfattas som doktrinell konsensus, dessutom förankrad i tidigare praxis och är i sig relativt oproblematiskt.³

I punkt 16 förs argumentationen emellertid vidare genom att samma normstruktur appliceras även på hävningssituationen. Justitiesekreteraren gör här gällande att en obligationsrättsligt giltig hävning, företagen före konkursen, i sig medför en sakrättsligt skyddad återgång av den immateriella rättigheten. Resonemanget innebär att hävningsklausulen ges extern verkan i förhållande till konkurrerande rättsanspråk och att rättigheten därmed inte längre ingår i den förmögenhetsmassa som borgenärerna kan göra anspråk på. I praktiken tillerkänns hävningsklausulen därmed en funktion som är jämförbar med ett återtagandeförbehåll, vilket också är den invändning som förs fram av konkursboet och redovisas i punkt 17. Samtidigt åberopas i denna punkt tidigare praxis till stöd för bedömningen att en sådan sakrättslig effekt kan accepteras.

Det kan samtidigt noteras att utkastet i denna del behandlar immateriella rättigheter som en relativt homogen kategori. Resonemanget om sakrättsligt skydd vid hävning formuleras generellt, utan tydlig åtskillnad mellan de olika rättigheter som är aktuella i målet.⁴ Därigenom reduceras skillnader i rättigheternas skyddsändamål och sakrättsliga funktion till en gemensam logik, vilket gör argumentationen systematiskt renodlad men samtidigt riskerar att dölja den problematik som följer av att flera rättigheter med skilda rättsgrunder är knutna till samma objekt.⁵

---

³ NJA 2010 s. 617

⁴ Se Rognstad (2018), om skillnader i struktur och funktion mellan olika immateriella rättigheter, särskilt kap. 3 och 7.

⁵ Martinson (2022), om relationen mellan normativa ställningstaganden och implicita faktantaganden.

3.3 Värdeargumentets räckvidd och begränsning (p. 18)

I detta skede av domskälen sker ett tydligt skifte i argumentationens karaktär. Efter att ha etablerat normativa slutsatser rörande sakrättslig verkan förs i punkt 18 ett mer sammanfattande värdeargument in i resonemanget. Detta värdeargument ges emellertid en mycket begränsad räckvidd. Domskälen utvecklar inte vilka intressen som påverkas av denna ordning eller varför just dessa konsekvenser framstår som acceptabla ur ett mer övergripande rättsligt perspektiv. Förutom då med hänvisning till tidigare praxis; att det tidigare har accepterats.

Den sakrättsliga effekten av argumentationen är att en avtalsklausul tillerkänns extern verkan på ett sätt som medför att en tillgång undandras från den förmögenhetsmassa som annars står till borgenärernas förfogande. Att detta beskrivs som en ”långtgående förmån” indikerar ett medvetande om att rättsföljden innebär en normativ prioritering mellan konkurrerande intressen. Vad som däremot inte klargörs är varför denna prioritering är motiverad.

Ur ett värdenormativt perspektiv aktualiseras här frågan om vilken vikt som bör tillmätas avtalsfrihet och individuell riskallokering i förhållande till det kollektiva intresset av att konkurrerande rättsanspråk behandlas på ett förutsebart och konsekvent sätt. När domskälen accepterar att hävning av ett överlåtelseavtal får till följd att en immateriell rättighet i efterhand undantas från borgenärernas anspråk, sker detta utan en närmare diskussion om de vidare konsekvenserna för rättsordningens legitimitet, tilliten till förmögenhetsordningen eller incitamenten för hur risk hanteras genom avtalskonstruktioner.

Avsaknaden av ett mer utförligt resonemang kring dessa konsekvenser innebär att den normativa grunden för slutsatsen förblir implicit. Argumentationen visar att en viss rättsföljd accepteras, men ger begränsad vägledning kring vilka värden som bär upp denna acceptans och hur de relaterar till andra möjliga sätt att ordna konkurrensen mellan rättsanspråk. Därmed lämnas den etiska dimensionen av ställningstagandet i huvudsak outtalad.

3.4 Förfogandeinvändningen och lösöreanalogin (p. 19–20)

I den efterföljande delen av domskälen förskjuts fokus till en särskild invändning rörande betydelsen av faktiska förfoganden efter överlåtelsen. Frågan är här om rätten att förfoga över de immateriella rättigheterna före hävningen påverkar bedömningen av om bättre rätt kan göras gällande.

Justitiesekreteraren bemöter denna invändning genom att hänvisa till en norm enligt vilken ett sådant förfogande inte utesluter att en hävning, företagen före konkursen, kan leda till att säljaren erhåller bättre rätt. Argumentationen bygger därvid på en analogi till lösöreslogiken, där köparens rätt att förfoga över egendomen före fullgjord prestation inte hindrar att en giltig hävning får sakrättsliga verkningar.

Denna argumentation ger upphov till två näraliggande problem. För det första förutsätter analogin att lösöresrättsliga principer tillmätts normativ betydelse även vid bedömningen av immaterialrättsliga överlåtelse. Ett sådant antagande vilar på en objektsorienterad förståelse av immaterialrätten, enligt vilken rättigheterna behandlas som förmögenhetsrättsliga tillgångar med jämförbara sakrättsliga egenskaper som fysiskt lösöre. En sådan förståelse är inte nödvändigtvis oförenlig med sakrättslig analys, men förutsätter ett ställningstagande, i den mån den inte åtföljs av ett utvecklat resonemang om varför just dessa analogier är ändamålsenliga. Avsaknaden av explicita värdeargument innebär att analogins legitimitet lämnas outredd, vilket försvagar argumentationens övertygelsekraft.

För det andra lägger argumentationen avgörande vikt vid att hävningen skett före konkursen, utan att närmare analysera vilken betydelse partsinsikt om gäldenärens ekonomiska situation bör tillmätas. Om K.L. vid tidpunkten för hävningsförklaringen var medveten om Nordics obestånd, aktualiseras frågan om denna insikt bör påverka bedömningen av hävningens sakrättsliga verkan. Frånvaron av en sådan diskussion innebär att avvisandet av konkursboets invändning riskerar att framstå som formellt snarare än substantiellt. Utan att klargöra varför partsinsikt saknar relevans i detta sammanhang, blir argumentet i denna del begränsat i sin bärighet i förhållande till den invändning det är avsett att bemöta.

4 Bättre rätt till formgivning och varumärken

I punkt 23 fastställer justitiesekreteraren som utgångspunkt att den hävning som ansetts få sakrättslig verkan beträffande patentansökan och upphovsrätt även omfattar formgivningsrätten och rätten till kännetecknet. Denna ståndpunkt presenteras i huvudsak som ett konstaterande och vilar på antagandet att samma sakrättsliga logik kan tillämpas på samtliga aktuella immateriella rättigheter. Framställningen präglas här av en tydligt objektsorienterad förståelse av immaterialrätten, där rättigheter som regleras av skilda normativa system behandlas som funktionellt likvärdiga utan att detta närmare motiveras.⁶

När domskälen övergår till formgivning och varumärken blir den tidigare identifierade problematiken särskilt tydlig. Även här behandlas de olika immateriella rättigheterna i huvudsak som uttryck för samma underliggande rättighetsobjekt, trots att de regleras av skilda normativa system och fyller delvis olika funktioner på marknaden. Frågan är därför om denna homogeniserande behandling är analytiskt och normativt hållbar, eller om den riskerar att förbise relevanta skillnader mellan rättigheternas struktur och sakrättsliga konsekvenser.

Den osäkra rättsfråga som justitiesekreteraren därefter identifierar i punkt 25 – och som behandlas i de efterföljande punkterna – avser i stället förutsättningarna för överföring av mönster- och varumärkesregistreringar vid bättre rätt.

4.1 Formgivning – bättre rätt och likhetskravet

I punkt 26 anges den tillämpliga rättsregeln i 32 § mönsterskyddslagen, enligt vilken en registrering ska överföras till den som är berättigad till mönstret. I punkt 27 preciseras därutöver ett krav på att den registrerade formgivningen i sak ska vara identisk med den formgivning som käranden gör gällande bättre rätt till. Detta krav fungerar i praktiken som en avgränsande tröskel för rättighetsövergång och uppvisar tydliga strukturella likheter med specialitetskravet inom sakrätten. Även här görs således en implicit analogi till lösöresrättsliga principer, utan att de värdeöverväganden som motiverar analogins relevans utvecklas närmare.

I punkterna 28–31 prövas därefter om de två mönsterregistreringar som Nordic erhållit kan anses tillräckligt lika K.L:s ursprungliga formgivning för att en överföring ska ske. Bedömningen av den första registreringen framstår som välmotiverad, då formgivningarna i allt väsentligt sammanfaller. När det gäller den modifierade designen bygger resonemanget däremot i hög grad på gränsdragningar som ges ett delvis skönsmässigt uttryck. Även om slutsatsen i sig kan framstå som rimlig, hade analysen vunnit i legitimitet genom en mer utförlig redogörelse för vilka kriterier som tillmätts avgörande betydelse vid bedömningen av formgivningarnas likhet.

---

⁶ Rognstad, (2018), om IP som tillgångar med olika funktioner och marknadsroller, särskilt kap. 4 och 7.

4.2 Varumärke – skilda rättsgrunder och extensiv kvalificering

Motsvarande struktur återkommer i varumärkesdelen. I punkt 32 framställer en norm rörande hur två rättighetspositioner med skilda rättsgrunder bör behandlas när de hänför sig till samma kännetecken. Utkastet utgår från att en registrering av samma ordmärke för samma varor inte ger upphov till en ny självständig rättighet i materiell mening, utan endast etablerar en formell rättighetsposition som knyts till samma kännetecken som käranden gör gällande bättre rätt till. På denna grund dras slutsatsen att det inte finns utrymme för två parallella ”rättigheter” rörande PULSELOOP, trots att de kan härledas ur olika rättsgrunder, och att den som har bättre rätt till kännetecknet därför kan kräva att registreringen överförs.

Detta resonemang är i sig koherent, men förutsätter en normativ kvalificering som inte utvecklas närmare: att skillnaden i rättsgrund saknar självständig betydelse när registreringen avser samma tecken och samma varuslag. Med andra ord löses en potentiell rättighetskollision genom att de två rättighetspositionerna behandlas som uttryck för ”samma” rättighet i den aktuella prövningen. En sådan förståelse framstår som ett extensivt grepp i den meningen att den reducerar utrymmet för parallella rättsgrunder utan att explicit redovisa varför en sådan reduktion är önskvärd.

Här hade argumentationen vunnit i kraft om domskälen tydligare artikulerat de värdeöverväganden som bär upp konstruktionen. Exempelvis förutsätter ståndpunkten att systemet bör prioritera enhetlighet och ordning i känneteckensrätten framför möjligheten att låta flera rättsgrunder samexistera kring samma tecken. Utan en utvecklad motivering riskerar resonemanget att framstå som en självklarhet, trots att det i själva verket innebär ett val om hur konkurrerande rättspositioner ska hanteras när de knyter an till samma kännetecken.

4.3 Avsaknaden av värdeargument vid rättighetskonflikter

Sammantaget präglas punkterna 23–34 av en implicit uppfattning om immaterialrätten som en homogen kategori av rättsobjekt, där skillnader i rättigheternas funktion, skyddsändamål och relationella effekter ges begränsat utrymme. Slutsatserna vilar därmed i hög grad på dogmatiska normer, medan de värdeöverväganden som skulle kunna rättfärdiga denna enhetliga behandling förblir i huvudsak outtalade. Gemensamt för både formgivnings- och varumärkesdelen är således att domskälen löser potentiella kollisioner genom normativa kvalificeringar snarare än genom öppna avvägningar, vilket förstärker intrycket av en argumentation som vilar på dogmatisk koherens snarare än på explicit värdegrund.

5 Sammanfattande bedömning

Genomgången av justitiesekreterare Lena Larssons förslag till dom visar en argumentation som präglas av hög dogmatisk konsekvens och intern koherens, särskilt i tillämpningen av sakrättsliga normer på immaterialrättsliga överlåtelse och hävningssituationer. Domskälen uppvisar en tydlig struktur där faktiska och obligationsrättsliga förutsättningar etableras innan normativa slutsatser dras om sakrättslig verkan och bättre rätt.

Samtidigt framträder ett genomgående mönster där avgörande normativa ställningstaganden vilar på underförstådda värderingar snarare än på explicit utvecklade värdeargument. Detta gäller såväl bedömningen av hävningens sakrättsliga effekter gentemot konkurrerande rättsanspråk som behandlingen av olika immaterialrätter och rättsgrunder som funktionellt likvärdiga när de hänförs till samma rättighetsobjekt. I flera centrala led löses potentiella konflikter genom normativa kvalificeringar – exempelvis genom analogier till lösöre eller genom extensiv tolkning av bättre rätt – utan att de bakomliggande systemövervägandena tydliggörs.

Analysen visar därmed inte att domskälen nödvändigtvis leder till materiellt orimliga resultat, utan att argumentationens legitimitet i flera avseenden hade kunnat stärkas genom en mer öppen redovisning av de värdeöverväganden som bär upp slutsatserna. I avsaknad av sådana överväganden riskerar rättsreglernas tillämpning att framstå som självklar, trots att de i realiteten innebär val med betydande konsekvenser för riskallokering, rättighetsstruktur och förutsebarhet i immaterialrättsliga transaktioner.

Sammantaget visar analysen att domskälen vinner i systematisk tydlighet men förlorar i normativ transparens, vilket i sin tur begränsar deras vägledande värde i framtida immaterialrättsliga konflikter där konkurrerande rättsanspråk aktualiseras. Detta gäller särskilt i ljuset av att tvisten rör flera olika immateriella rättigheter knutna till samma underliggande objekt, vilket skärper kraven på en tydlig redovisning av hur dessa rättigheter bör behandlas i relation till varandra.⁷

---

⁷ Jfr Martinson(2022), och Rognstad, (2018), om metodologiska respektive materiella dimensioner av IP som rättsligt objekt.